

SESSION 2024

**CAPES
CONCOURS EXTERNE
ET CAFEP**

SECTION : LANGUES RÉGIONALES

BASQUE

**ÉPREUVE ÉCRITE DISCIPLINAIRE APPLIQUÉE PORTANT SUR
LE BASQUE**

Durée : 6 heures

L'usage de tout ouvrage de référence, de tout dictionnaire et de tout matériel électronique (y compris la calculatrice) est rigoureusement interdit.

Il appartient au candidat de vérifier qu'il a reçu un sujet complet et correspondant à l'épreuve à laquelle il se présente.

Si vous repérez ce qui vous semble être une erreur d'énoncé, vous devez le signaler très lisiblement sur votre copie, en proposer la correction et poursuivre l'épreuve en conséquence. De même, si cela vous conduit à formuler une ou plusieurs hypothèses, vous devez la (ou les) mentionner explicitement.

NB : Conformément au principe d'anonymat, votre copie ne doit comporter aucun signe distinctif, tel que nom, signature, origine, etc. Si le travail qui vous est demandé consiste notamment en la rédaction d'un projet ou d'une note, vous devrez impérativement vous abstenir de la signer ou de l'identifier. Le fait de rendre une copie blanche est éliminatoire.

Tournez la page S.V.P.

A

INFORMATION AUX CANDIDATS

Vous trouverez ci-après les codes nécessaires vous permettant de compléter les rubriques figurant en en-tête de votre copie.

Ces codes doivent être reportés sur chacune des copies que vous remettrez.

▪ **Concours externe du CAPES de l'enseignement public :**

Concours	Section/option	Epreuve	Matière
E B E	0 4 4 0 E	1 0 3	9 3 4 9

▪ **Concours externe du CAFEP/CAPES de l'enseignement privé :**

Concours	Section/option	Epreuve	Matière
E B F	0 4 4 0 E	1 0 3	9 3 4 9

Vous développerez, en français, un projet de séquence d'enseignement de la langue basque selon le contexte et les consignes détaillés ci-dessous :

Contexte :

Axe culturel : « Territoire et mémoire »

Classe : Terminale générale

Conditions d'enseignement : section bilingue

Niveau attendu à la fin du lycée : au moins le niveau B2 dans toutes les activités langagières et C1 dans plusieurs d'entre elles.

Consignes :

1. Proposez une analyse critique de chacun des documents constituant le dossier.
2. Sélectionnez cinq documents dont obligatoirement les documents 3 et 5. Mettez en relation ces cinq documents et précisez leur intérêt pour la séquence.
3. Exposez les objectifs communicationnels, linguistiques, culturels, éducatifs de la séquence. Précisez l'exploitation de chacun des quatre documents conservés au sein d'une ou plusieurs séances.
4. Décrivez et analysez les faits de langue soulignés dans le document 3 et 5, puis explicitez leur mise en œuvre au sein de la séquence d'enseignement envisagée.

Liste des documents constituant le dossier :

- Document 1 : Jean Elizalde *Zerbitzari*, *Piarres I*. 1926.
- Document 2 : Jean Elizalde *Zerbitzari*, « Biba Eskualdunak ». *Eskualduna*, 1917-07-06.
- Document 3 : Jean Etxepare *Medikua*. Discours prononcé à l'occasion de la fête des soldats le 2 août 1919. In *Jean Etxepare mirikuaren idazlanak. IV Kazetaritza (B) 1916-1935*, Piarres Charritton (éd.). Elkar. 232-239.
- Document 4: Lauaxeta, *Mendigoxaliarena*. 1931.
- Document 5 : Anastasio Arrinda. *Amairu kontakizun*. 1988.
- Document 6 : Onintza Enbeita. « Bizkargi ». *Berria*, 2019-05-05.
- Document 7 : Alberto Barandiaran. 2021. *Gurea falangista zen*. Susa.
- Document 8 : Document iconographique : carte de soldat de l'armée basque *Eusko Gudarostea*. <https://www.deia.eus/actualidad/2011/06/11/euzko-gudariak-gara-euzkadi-askatzeko-5540892.html>
- Document 9 : Document iconographique : monument aux morts de la commune d'Urrugne. <https://monumentsmorts.univ-lille.fr/monument/51157/urrugne-presdeleglise/>

Document 1:

Oren bat eta erdiren buruan, Piarres Oihanalderat heltzen eta, Lulaiko patarrari behera jausten sumatu zuen Letxero Arrangoitzekoa, bere turrutarekin halako aire hits bat emaiten ari: *La Générale!*... Etsaia ja hurbil-hurbila emaiten ohi den airea!...

Eta, goxo izan zitzaion, orduan berean, kañixkaz zangoetarat ethorri baitzitzaion Xuriko, bere xakur maitea, fereka bat eman zion, eta, etxean ikusi eta aditu guzietarik zerbeit jakin izan balu bezala harek ere, sekulako erasian ari zitzaion alimale gaixoa.

Sukalde handian sartzearekin, nahiz bero ari zuen oraino kanpoan, oro elgarren ondoan supazterrean jarriak kausitu zituen. Aitaren aldean jarri zen bera ere, nahiz ongi nahiagoko zuen amarenganat hurbildu. Ez zen menturatu, ama maite hari sobera bihozmin ez emaiteko.

Haren belhaunetarat ethorri ziren berehala, begiak nigarrez hanturik, Gantxume, Frantxa, Xaneta. Ganix, Marie ez ziren beren hartarik mogitu. Itxindu bat eskuan, suaren harrotzen ari ziren biak. Othoitzean ahapetik, ezpainak doi-doia higituz ari zen, aldiz, Gaxuxa, begien gainean esku bat, bertzea arrosario higatu batzuek inguratzen ziotela.

Bulta bat ixil-ixila egon ondoan, aitak ezti-eztia behaturik, hasi zen beraz Piarres, eta erran zuen nola, hura herrirat heltzearekin, jandarmak paper handi batzuen hedatzen ari ziren, hanhemenka, paretetan. Paper xuri haren kaskoan, bi bandera baziren kurutzean emanak, eta bandera heien azpian larri-larri hauk: «*Ordre de Mobilisation Générale*».

Jandarmak, aphezak, herriko gizonetarik zonbeit han ziren, erran baitzioten hek, Zerbiaren alde emaiteko, Rusiak bere soldadoak bilduak zituela. Alemaniak ere bereak egin zituen orduan berehala. Eta, orai, Frantziaren aldi zen, Rusiako bere adixkideen hola sustatzeko, bi erresumen arteko alientziak nahi zuen bezala.

Ez zen, beraz, gerla ere, oraino bederen; mobilisazionea bakarrik... Frantzia, Rusia ari ziren gerla hura baitezpada urrundu edo barreiatu beharrez.

Bainan, Thomasek burua daldaraturik, aithortu zuen Piarresek beldur handia zuela harek ere, Alemania horien ororen giblean zitekela eta Alemaniak gerla nahi zuela baitezpada...

Intzire bat jali zen orduan supazterretik, Gaxuxa, Ganix, Marie zauden xokoetarik. Haurrak nigarrez ari ziren Piarresen aldean...

«Hots, haurrak, urrikal zaizte bada Piarresez! Gaurko afariari ez baitiogu nehork min handirik eginen, belhauniko guziak, eta arratseko othoitz bat ona erran dezagun berehala!...».

Eta arrats guzietako Jainkoarekilako solasak hedatu ziren sukalde handi guzira, bertze aldietan baino ahalago bakarrik, eta nigar bat edo bertze jalitzen zitzaioletela orori noizetik eta noizera.

Othoitz maiteak eztitu zioten pitta bat bihozmin pisua. Haurrak, Ganix bera ere, —ez errexki— bainan oherat joan ziren halarikan ere, aitari hitz emanarazirik goizik atzarraraziko zituztela biharamunean, Piarres nehorat urrundu gabe.

Eta Piarresek baietz erran zioten harek ere, baietz segurki. Bakarrik, sekulan ez eta, aldean iragan zitzaizkolarik oherat joaiteko, alegia fereka bat emaiten, tinko-tinkoa hartu zituen besoetan, eta musu bat eman, ebaska bezala. Ez zioten berehalakoan bertzerik emanen!...

Jean Elizalde Zerbitzari, Piarres I. 1926.

Document 2 :

Mundu guziko egunkariak mintzatu dire eskualdunetz: guziek gan den maiatzean kondatu zuten nola eskualdunek Alemaniako soldado hobereneri khendu zioten Craonneko eskualdea. Badire egunkariak gutaz oraino espantuka ari direnak, sekulako harritu baginitu bezala. Hona atzo berean zer zion Angleterako egunkari handienetarik batek, *Times* delakoak: «Bere gizon ederrenak ekharriak zituen Guillaumek Craonnerat, Roumanian asean eta bethean atxikirik, guk behiak landan atxikitzen ditugun bezala. Debaldean: eskualdunekin zuten egiteko. Eskualdun pilotariak laster garbitu zituzten hainitz, eta hainitz, eta gaineratekoak han-harat fueratu. Biba eskualdunak». Behin harritu dugu mundua eskualdunek. Agian ondoko egunetan Alemania bera dugu harrituko eta bakearen galdetzerat bortxatuko.

Jean Elizalde Zerbitzari, «Biba Eskualdunak». *Eskualduna* 1917-07-06.

Document 3 :

Herritar eta auzo haurride maiteak,

Huna beraz nun giren, azkenekotz, Baztan eta Baigorri bi herrialdetakoak, elgarretara bilduak, garaiko bozkarioan.

Bortz urte luze, etsigarritz, elgarri eskuz esku, bihotzez bihotz, atxiki dugu. Bortz urte luze, etsigarritz, guziez batean, ditugu gainerat hartu, baina fede bizi, azkar, ezin kordozkatuzko **berarekin**, gerlako goitibeheitiak. Elgarrekin gaitezen goza egun! Bilku hau izan dadiela, bere zorionaz, gu ororentzat oroigarri ezin ahantzizko bat!

Soldado maiteak, zuer baitautzuegu zor aurtengo agorrilaren biko gozoa, eskerrak zuer orori: eskerrak bizirik itzuli ziezten, eskerrak hiler!

Etxe hau zen gure egiazko biltokia. Erligionezko sineste guzien arabera, gudian fede onez erori gizonak baitaukate Jainkoa baitan izaitte bat berezia, nolako begitarte arraiarekin ez dauguke behatzen egun, nunbaitik, arras hurbiletik orobat, Balleko nausi Jean-Baptiste zenak; egun hau, Frantziarentzat, eta guretzat, argi zadiengatik denaz geroz lau urtez gudukatu, eta azkenean hil, gure herritar maitia!

Ezagutzen zinuten orok: etzitzen gazte lagun hoberik: zinez aldudar; behar zen larderiarekin zuzen, aho oneko, langile suhar, plazagizon eder, herriaren ohoreaz minbera, nola berearen; herrialdeko gorabeherer atzarri, euskaldun garbi eta fededun azkar, oro bazituen. Zonbait urte hotan ja, gain hotako gizontzat hautatua ginuen, arrondizamenduko kontseiluan.

Gerlari hoberenotarik izan da, hainbertzetaraino non gure haurren hurrek Euskal Herrietan beren ondokoer erakatsiko baitute haren izena. Aitzin hartan, ihiziketa bezala, zabilan bulardetsuki, zaloin eta begi-beharriak erne; pilotaren karialat, besorik zainartenaz bihurtzen zakolarik etsaiari bere ukaldia.

Nehoz ez du erakutsi durduzarik ere, halako gogo kartsua baitzuen. Kanoien erauntsi izigarriaren ondotik bazoalarik agerian etsaiari buruz, izitzen zuen hau, bere karrikarte eta lurpeetan, izitzen bere gotorraz, bere oihuaz, bere behakoaz **beraz**. Multzoka, eta burua apal, zauzkigun ekartzen gibelerat.

Verdun-en, frantsesek Douamont deitu geriza berriz eskuratu zutelarik, harek zuen lehenbizikorik egin, ahur bat lagunekin, mendiaren itzulia, « grenada » derrakoten heriotzezko pilota eskuan.

Bakarra izan baldin bada herrialde huntan hoin handi, hanitz eta hanitzak jarraiki izan dira urrats **berer**. Batzu hemen dira, nolazpait oso, edo beren zauriak doi-doi sendaturik; bertzeak etsaiaren lurretan, Frantziako eremu zabalduaren zain; garaitikoak, Balle zena bezala itzaliak, bainan gure oroitzapenean betierekotz bizi.

Mihian dut Baigorriko herritik duela bortz urte xutitu gazteria ederra. Muga hurran izanagatik, bat etzen gelditu Parisetik jin hel-oihu saminari gor. A! zoin gogotik zoazin oro gudurat! Zer samurra bihotzetan, nolako garra begietan, zainetan nolako kexua, zer alegantzia halarik ere! Bazuen hamar urte asetzen hasiak ginela alemanaren dixiduez, erakitzen zaungun odolak, neurria gaindi zen azkenekotz, jo zuen orenak.

Belgikan gibelka, bainan den gutieneko lotsarik gabe jin ondoan, Marneko ibai bazterrean parte hartu zuten ohorezki, etsaiak, uste etzuelarik, gainbehera ukan zuen ukaldi gaitzean. Eta geroztik hunat zaindu dute Frantzia, bakotxak bere xokoan, eta bere lanari, egunetik egunera, urratsez urrats, kentzen zutela gure lur maitea etsaiaren aztaparretarik. Andana bat hil izan dira ; bertze hainbertze guti edo aski ezindu; bainan, bizi ala hil, orok gogotik dute nahi ukan bete beren eginbidea.

[...]

Zer erranen dut bankarrez, eta, dakitan guzia erranikan ere, ez dea izanen eskas, egin duten lanaren aldean?

Hiruetan hogoi soldado gudari Bankatik, bertzeak bertze! Bada araz lez bat, holako herri ttipi batetarik ateratzeko! Muga hurbil zen, bizkitartean, hemendik ere, bainan sorterriaren amodioak hetsia zakoten, mendiak baino goragoko zedarri batez. Euskaldun garbi eta frantses egiazko, etzizaizkon joan bertzealderat.

Eta zer gizon gazte larri, ginarri, zankarrak! Ama azkarren esne onetik haziak, beren mendietako aire garbiaz bularrak sendo, haurdanik nekearekin egina ezagutza oso gozo bat... Aitzindari izan banintz, eta atxiki izan balitz Frantzian, armadaren edergailu eta mami ginarriztat, guardia berezi bat, hala nola baitzen Alemanian « garde prussienne » delakoa, hartan sartu zintuzketedan gogotik, ukondo ukondo, bankar ume gotorrak !

Jean Etxepare *Medikua*. Discours prononcé à l'occasion de la fête des soldats le 2/08/ 1919.

Document 4 :

Mendigoxaliarena

I

Mendi eze, ikurrin eder,
azke nai zattut axian.
Amar gasteren lerdena
makilla luzez bidian!

Mendi-bitxidor¹ berdiok,
arin or duaz kantari:
«Dana emon biar yako
matte dan azkatasunari».

Eta ixil dago arratsa
Euzkadi'ko lur ganian.
Amar gasteren lerdena
makilla luzez bidian!

II

Gastedi orren didarra
bai dala didar zolija!
Aberri baten samiñez
urduri dabil errija.

Azkatasun goxalderuntz
sugarra dira basuak.
Sugarra basuak eta
zidar argija itxasuak.

Orduan ozte-aldera
aberi minez kantari:
«Dana emon biar yako

¹ *mendi-bitxidor* : 'mendi-bidezidor'

matte dan azkatasunari».

III

Gaste orreik goruntz duaz
abesti eta ikurriñez.
Lañuan baño tiro otsak:
bedartza dager² odolez.

Ikaraz duaz usuak,
mendija dago ixillean,
Amar gasteren lerdena
bixitza barik lurrean!

Eta illuntziko bakian
norbattek darrai kantari:
«Dana emon biar yako
matte dan azkatasunari».

Lauaxeta, 1931.

Document 5 :

Frentetik, 29-IX-1937

Anai bihotzekoa,

...beste gauza batek jartzen **naik** triste: hire meza berrira joan ezinak... Hire egun zoragarri horretan presente egon nahi nikek, Premin. Ondoren frentera etortzerik ez litzaidakek ezertxo ere inporta, eta bizia ematerik, behar balitz, ere ez. Egun gorri asko ikusiak **gaituk**, baina hiltzerik ez **zaidak** inporta, ez **diat** hiltzeko batere bildurrik. Ez huke sinistuko zer trankil nabilen arriskurik haundienetan ere. Zenbait egunez, aurrera gindoazen bezela, bala baten ikutua deseo izaten **nian**, ez hemen behe hontako sufrimentuak amaitzeko, betiko zorionera iristeko gogo biziagaitik baizik. Hori gertatuko balitz, ez nere penarik izan. Aita-amak kontsola **itzak**, eta zeruan zuen alde ekingo duen anai bat dekala gogoratu **zak**. Ez zak uste bildurrak eraginda mintzo naizenik, ezta gutxiago ere... Ez **nauk** bildurragaitik ari. Zergaitik ari naizen? Hara, gauza hauxe sartu zaidak buruan: gizonak bere anima salbatzea duela eginkizunik garrantzitsuena eta nik ez diat nerea galdu nahi. Hasieran, gerrate honetan, bildurtia **ninduan**. Baina geroko itxaropenak egin naik ausarta eta baliente. Minik larrienetan, nere animaren

² *dager* : 'ageri da'.

onerako zirela pentsa eta ez ninduan gehiago eurokin gogoratzen. Inguruan balak entzutean, haietako batek zoriona ekar lezakeela pentsatuta, herriko enparantzan banengo bezain trankil gelditzen ninduan. Gehiago idazteko astirik ez diat, orain bertan lanak zeuzkat egiteko. Besarkada luze bat. Maite haut, anai.

Koldo

Anastasio Arrinda. *Amairu kontakizun*. 1988.

Document 6 :

Guk ez genuen Izeko³ Miren ezagutu. Oso gutxi hitz egin ziguten hari buruz. Oso gazte hil zen. Bagenekien gure aitaita kartzelan egon zela gerraostean, bagenekien mendian ibili zela, baina haren arrebaz ez ziguten ezer kontatu. Eta egun batean, ia kasualitatez bezala, argazki bat erakutsi ziguten. Miren Enbeita eta beste bost emakume ikus zitezkeen bertan. Argazkiak bere horretan ez zuen ezer esaten, baina historia zeukan. Sei emakume haiek kartzelan egon ziren Burdinazko Gerrikoan⁴ zeuden gudariei arropa jostearren. Antza denez, Bizkargin zeudenekin sarea osatuta zeukaten eta arropa zaharrak eta apurtuak hartu eta berriak edo josiak bueltatzen zituzten. Epika handiz gogoratu nahi dut neure buruan emakume haien lana, nahiz eta ez ziguten epika handiz kontatu. Pentsatzen dut zein disimulu eta isiltasun erabiliko zuten jostorratza eta haria eskuan. Eta pentsatzen dut nola erabakiko zuten jostorratza eta haria hartzea, beraiei ez zegokielako bestelako armarik erabiltzea. Kartzelara eramane zituzten azkenean. Gregoria Ajuriagojeaskoak esaten zuen moduan, auzoan lagun onak izan zituztelako. Bai, saldu egin zituzten.

Onintza Enbeita, *Bizkargi*. Berria, 2019-05-05.

Document 7 :

Hogeita hamar urte lehenago, liburu azoka batean topo egin nuen Alaffaylla Kultur Taldeak argitaratutako *Navarra, de la esperanza al terror* liburuaren lehen edizioarekin. Historia ikasten ari nintzen, eta ama ondoan nuen. Liburu-denda txiki bat zeukan orduan Irunen, eta beti aritzen zen ferietan liburu berri bila. Edizioak atentzioa deitu zigun berehala, eta liburua zabaldu eta begiratzen hasi eta Altsasuri buruzko pasartearen ageri zen datu piloak bion arreta erakarri zuen. Amak, orduan, eskatu zidan izenen zerrenda begiratzeko, etxearen izkina batean jarri duzun tranpan sagua ote dagoen begiratzera bidaltzen zaituen anaia txikiak bezala, bera begiratzera ausartu gabe. Zerrenda goitik behera irakurri nuen, baina ez nuen aitonaren izena aurkitu. Pablo Arellano bat ageri zen, baina Amillanorik ez. Esan egin nion, eta ikusi nuen nola mudatzen zitzaion aurpegia. Buelta eman eta etorritako bidetik aldendu zen, ihesean bezala. Liburua irakurtzen jardun eta erosi gabe uzteagatik liburu saltzaileari barkamen azkarra eskatu ondoren haren atzetik abiatu nintzen. Harrapatu nuenean, lasaitu nahi izan nuen. Arellano batzuk

³ *izeko* : 'ttantta'.

⁴ *Burdinazko Gerrikoa –Bilboko Burdin Hesia* eta *Bilboko Burdinazko Hesia* izenez ere ezaguna— Espainiako Gerra Zibilean Bilboren inguruan Txorierri eta Galdakao aldetik eraikitako defentsa-sistema izan zen. Eusko Gudarosteak Francoren armadari bi hilabetez buru egin zion han.

bazirela Altsasun, posible zela Pablo Arellano hori zuzena izatea, aitonaren izena ez zela ageri. Baina ez zuen gehiago entzun nahi izan, eta sekulako disgustuarekin etxeratu zen.

Orduan eskatu zidan mesedez sekula ez idazteko etxeko kontuez, ez bera bizirik zegoen bitartean. Duela ez asko, biok bazkaltzen ari ginela bakarrik, debekua altxatu zidan, eta barkamena eskatu.

Baina Pablo Amillano nire aitona zen. Gure amaren aita. [...] 80ko hamarkadaren hasieran, testigantzetan oinarritutako lehen liburuak argitaratzen hasi zirenean eta herri askotan izen abizenen zerrendak agertzen hasi zirenean, osaba Gerardo galderak egiten aritu omen zen herriko hainbat etxetan, bere aitaren benetako esku hartzea zein izan zen argitu nahian. Ekarki zuen informazioa lasaigarria izan zen etxekoentzat, hala esan zidan amak: eskuindar ezaguna izan arren, “herriko jende asko” lagundu omen zuen aitonak. Familia barruan, nolana ere, beti ezkutatu zen haren iragan falangista. “Francoren aldekoa” zela, hori baino ez ziguten aipatu, galdetu izan genuenean. [...]

Ricardo Urrizolak ikerlariak *Consejo de guerra. Injusticia militar en Navarra 1936-40* liburua argitaratu zuen 2019an. [...] Eta milaka orri horietan burua sartu eta bat lokatzetaraino sartzen bada, bat kakoak lepotik hartuta baldin badago jada, orduan ondoko erantzunak agertzen hasten zaizkio, ikusten baitu aitona, Pablo Amillano, ez zela bakarrik jende askoren alde egin zuen Francoren aldeko herritar soltea. Somocurcio eta Chicharro salatu zituela dioten lekukotasunez gain, Altsasuko zenbait lagunak kontra egindako epaiketa guztiz sumarioetan, Pablo Amillanoren izena agertzen da behin baino gehiagotan, Falangeren informatzaile gisa. Informe horiek frogatzen gisa erabili ziren altsasuar horien epaiketetan, gure aitona Falangeren buruzagientzako pertsona ezaguna eta konfiantzazkoa zen seinale. [...]

Eta bat lokatzetan are gehiago sartzen bada, bere buruari etengabe galdetzen dion bitartean zerk bultzatu zuen aitona ez bere ideien alde borrokatzera edo bere ideiak defenditzera, hori erabat logikoa iruditzen zaiolako bere iritzia erabat beste muturrean egon arren, baizik eta hormara eramanez zitzakeen epaiketetan herriko gizon batzuen kontrako lekukotza ematera, bada hori bere buruari etengabe galdetzen dion bitartean bat lokatzetan gehiago sartzen bada, ikusten du 1938ko urte horretan ere, Altsasuko hogeita lau lagunak kontrako epaiketa sumarisimoan, Pablo Amillano, gure aitona, lekuko izan zela. Hiru aldiz izan ere.

Hogeita lau pertsona horiei “matxinadari atxikitzea” leporatu zieten eta Victor Huarte maisua zen haien artean. [...] Huartek dena ukatu zuen deklaratzeko aukera eman ziotenean, baina Pablo Amillanok baieztatu zuen Altsasuko kuarteleko komandantearen aurrean, 1938ko ekainaren 30ean egin zuen deklarazioan, Huarte sozialista zela, UGTkoa, “zakarra eta erlijioaren aurkakoa”. Gure aitonak berretsi egin zuen akusazioaren frogatzen nagusia, hau da, Huarte izan zela eskoletatik gurutzeko kentzeko agindu zuen lehen irakaslea, eta, Constantino Salinas alkate ohiarekin batera, Altsasuko hirurehun bat gizon “ihes egitera” bultzatu zituela. [...]

Epaille militarrek galdetu zion, orduan, nola zekien hori guztia. Eta aitonak erantzun zuen bazekiela hori guztia Bizkaiko eta Santanderreko frankista esanguratsu eta fidagarriek esana ziotelako, lurralde horiek askatu ahala jardun baitzuten “Altsasuko iheslarien atzetik, eta haien inguruko informazioak jasotzen”.

Alegia, aitonak esan zuen gerra kontseilu hartan Altsasuko ezkertiarrek jazarri zituela Bizkaian eta Santanderren, Francoren armadak aurrera egin ahala, eta bere herrikoak salatzen aritu zela. Horietako bi, behintzat, Martin Somocurcio eta Alfonso Chicharro, fusilatu egin zituzten.

Familian inork ez du jakin, orain arte, aitona herritarren kontrako epaiketetan deklaratzeko aritu zenik.

Alberto Barandiaran. 2021. Gurea falangista zen. Susa.

Document 8 :

Carte de soldat de l'armée basque *Euzko Gudarostea* (1936).

Document 9 :

Monument aux morts de la commune d'Urrugne.